

ОГЛЯДИ

DOI: 10.26693/jmbs05.05.357

УДК 796.015.136:796.85

Задорожна О. Р.¹, Бріскін Ю. А.¹, Пітин М. П.¹,

Вовк І. В.², Пестерніков В. В.¹

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМ ВІДБОРУ СПОРТСМЕНІВ-КАНДИДАТІВ У НАЦІОНАЛЬНУ ЗБІРНУ КОМАНДУ УКРАЇНИ ДЛЯ УЧАСТІ В ІГРАХ ОЛІМПІАД (НА ПРИКЛАДІ СПОРТИВНИХ ЄДИНОБОРСТВ)

¹Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Україна

²Львівський національний аграрний університет, Україна

ozadorozhna@ukr.net

Стаття присвячена аналізу особливостей систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств). Актуальність роботи зумовлена необхідністю розробки та впровадження сучасної моделі олімпійської підготовки у єдиноборствах, яка дозволила б спортсменам скласти гідну конкуренцію на міжнародній арені.

Мета дослідження – визначити особливості чинних систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств).

Теоретичний аналіз, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет, документальний метод дали змогу виявити тенденції розвитку сучасних олімпійських спортивних єдиноборств та проаналізувати системи відбору, які регламентують включення спортсменів України до стартового складу учасників на Іграх Олімпіади у сучасних спортивних єдиноборствах (фехтуванні, боксі, вільній та греко-римській боротьбі, дзюдо, тхеквондо, карате).

Більшість положень систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіади є схожими. У більшості спортивних єдиноборств відбір здійснюється на основі аналізу виступів атлетів на національних та міжнародних змаганнях, конкурентоспроможності та результатів особистих поєдинків з основними суперниками, які братимуть участь в Іграх Олімпіади. Відбір до стартового складу команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу складається з кількох етапів, на кожному з яких визначається різна кількість

спортсменів-кандидатів до національної збірної команди. З наближенням року проведення чергових Ігор Олімпіади кількість кандидатів пропорційно зменшується.

Відмінності у системах відбору полягають у механізмах визначення стартових складів команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу (демонстрація певного результату або завоювання місця на конкретному турнірі, позиція у світовому рейтингу, здобуття олімпійської ліцензії).

Ключові слова: атлети, олімпійська арена, критерії, етапи.

Зв'язок роботи з науковими роботами, планами, темами. Дослідження виконувалося відповідно до плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті», № державної реєстрації 0116U003167.

Вступ. Сучасний розвиток спорту вищих досягнень характеризується різким зростанням обсягів та інтенсивності тренувальної роботи, збільшенням кількості змагань різного рівня, орієнтуванням всієї системи підготовки на досягнення оптимальної структури змагальної діяльності, посиленням конкуренції не лише на головних змаганнях олімпійського циклу чи сезону, а й на проміжних турнірах [1, 2, 3]. Останнє підтверджується бурхливим зростанням кількості країн та національних олімпійських комітетів (НОК), представники яких здобувають ліцензії для участі в Іграх Олімпіад. Зокрема, у дзюдо упродовж 2012-2016 рр. ця кількість зросла в півтори рази у порівнянні з періодом

2000-2008 рр. [4]. Суттєве зростання представництва НОКів на олімпійській арені обумовлене оновленням кваліфікаційних вимог, встановлених міжнародними спортивними федераціями для здобуття спортсменами олімпійських ліцензій для участі в Іграх Олімпіад, запровадженням нових вагових категорій або зміною діапазону стандартних упродовж останніх п'яти-десяти років, розширенням програми змагань для жінок, введенням «змішаних» змагань («MIXED»), включенням до програми нових видів спорту [5, 6, 7].

За таких умов актуалізується необхідність розробки та впровадження сучасної моделі олімпійської підготовки, що дозволила б спортсменам скласти гідну конкуренцію на міжнародній арені. Елементами цієї моделі є системи відбору спортсменів-кандидатів у національні збірні команди з різних видів спорту, які розробляються відповідними національними спортивними федераціями та затверджуються Міністерством молоді та спорту України.

Мета дослідження – визначити особливості чинних систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств).

Матеріал і методи. Теоретичний аналіз, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет, документальний метод дали змогу виявити тенденції розвитку сучасних олімпійських спортивних єдиноборств та проаналізувати системи відбору, які регламентують включення спортсменів України до стартового складу учасників на Іграх Олімпіади у сучасних спортивних єдиноборствах (фехтуванні, боксі, вільній та греко-римській боротьбі, дзюдо, тхеквондо, карате).

Результати дослідження. Системи відбору спортсменів до офіційних міжнародних змагань та Ігор Олімпіади подаються у вигляді як окремого документу, так і у складі цільових комплексних програм, які регламентують підготовку спортсменів-кандидатів до збірної команди України у різних видах спорту на черговий чотирирічний цикл [8]. Для супроводу та моніторингу підготовки Міністерство молоді та спорту України разом з іншими уповноваженими суб'єктами затверджує список кандидатів на підготовку до участі в Олімпійських іграх, який складається з трьох груп спортсменів: елітної, провідної та перспективної [9, 10]. Критерії включення атлетів до цих груп затверджуються Міністерством молоді та спорту.

Цікаво, що у Концепції підготовки, відбору та участі спортсменів України в Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро [9] основними критеріями відбору спортсменів до складу національної збірної команди були перемога на передолімпій-

ському чемпіонаті України, виконання кваліфікаційних нормативів, відсутність порушень антидопінгового законодавства, наявність персонально отриманого права на участь в Олімпійських іграх (олімпійська ліцензія) у видах спорту, де воно передбачено, та можливість спортсмена чи команди посісти місце у першій шістці спортсменів на Іграх у виді програми. При цьому при однакових попередніх показниках у формуванні стартового складу національної збірної команди тренерською радою Всеукраїнських федерацій з видів спорту враховувалися такі чинники: стан спортивної форми до моменту участі в Іграх, стабільність та надійність участі у міжнародних змаганнях, кращий результат з ймовірними конкурентами, кращий функціональний стан та здоров'я спортсмена [9]. До зазначеної дати стартовий склад національної збірної команди України на участь в Іграх Олімпіади визначався Національними федераціями з видів спорту за участю тренерських рад збірних команд України з видів спорту та розглядався Експертною радою з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх, після чого подавався на затвердження виконкому НОК України та Міністерству молоді та спорту України.

Натомість відповідно до Концепції підготовки спортсменів України до Ігор XXXII Олімпіади 2020 року у м. Токіо (Японія) [10] відбір до участі у ліцензійних змаганнях проводився, в першу чергу, між спортсменами-кандидатами на участь в Олімпійських іграх, які пройшли централізовану підготовку відповідно до затверджених цільових програм підготовки збірних команд України з видів спорту до Ігор Олімпіади, та з урахуванням рекомендацій координаційної комісії спеціальної програми олімпійської підготовки. При цьому особистий тренер, спортсмен та головний тренер збірних команд України несли персональну відповідальність за виконання спортсменами-кандидатами до олімпійської збірної команди України затверджених індивідуальних планів підготовки та відповідність їхніх спортивних результатів затвердженим контрольним нормативам на даний період підготовки. Затвердження остаточного складу олімпійської збірної команди України проводилося не менше ніж за 40 днів до початку Ігор Олімпіади Штабом олімпійської підготовки, керівництвом Міністерства молоді та спорту та виконкомом Національного олімпійського комітету за поданням відповідної федерації з урахуванням висновку тренерської ради збірної команди України з виду спорту, рекомендацій координаційної комісії спеціальної програми олімпійської підготовки та після результатів допінг-контролю [10].

Аналіз цільових комплексних програм підготовки спортсменів-кандидатів до збірної команди

на участь в Іграх XXXII Олімпіади 2020 р. у м. Токіо (Японія) вказав на те, що більшість положень систем відбору спортсменів до складу національних збірних команд (у тому числі олімпійських) є схожими, проте мають певні відмінності.

Фехтування. Відповідно до Цільової комплексної програми підготовки спортсменів-кандидатів до збірної команди України з фехтування на участь в Іграх XXXII Олімпіади 2020 р. у м. Токіо (Японія) [8] структура річного циклу передбачала трициклове планування з досягненням піку спортивної майстерності до 2-3 головних стартів сезону. У документі [8] зазначено, що така побудова річного макроциклу упродовж чотирьох років не є догмою та може відрізнитися в залежності від особливостей офіційного календаря змагань, який щороку затверджує Міжнародна федерація фехтування (FIE). Головною відмінністю планування підготовки упродовж четвертого заключного року олімпійського циклу є концентрування зусиль на виконання кваліфікаційних вимог та завоювання олімпійської ліцензії.

Відбір у національну збірну олімпійську команду України з фехтування упродовж 2017-2020 рр. складався з трьох етапів: попереднього (2017-2019 рр.), заключного (2020 р.), відбір у стартовий склад на головні змагання (за 20-40 днів до головних змагань). Кількісний склад кандидатів на кожному етапі поступово скорочувався відповідно до кількості очок, набраних протягом року [8].

До стартового складу команди для участі в чемпіонаті світу з фехтування можуть бути включені спортсмени, які здобули кваліфікаційні очки на Кубках світу, чемпіонатах Європи та України. Одним з найважливіших критеріїв відбору є стабільність виступів на змаганнях упродовж сезону. Це вимагає від спортсмена раціонального розподілу зусиль упродовж року, оскільки адаптаційні можливості організму є лімітованими. Тому, важливим аспектом підготовки є визначення доцільності участі спортсмена у конкретному турнірі з урахуванням його впливу на позицію як у національному, так і у світовому рейтингу (пропуск турніру чи невдалий виступ на ньому може позначитися на обидвох рейтингах, призвести до виключення спортсмена зі стартового складу національної збірної команди, яка представляє країну на головних змаганнях року або чотирирічного циклу).

Позиція спортсмена у національному рейтингу визначається за сумою очок, набраних упродовж сезону. Так, у сезоні 2019-2020 рр. до національного рейтингу з фехтування зараховувалися очки, набрані на п'яти міжнародних змаганнях (етапи Кубка світу, турніри серії Гран-Прі, чемпіонат Європи) та трьох всеукраїнських турнірах (чемпіонат України, Кубок України та всеукраїнські змагання),

на яких спортсмен виступив найбільш вдало. Кількість рейтингових очок відрізняється в залежності від системи проведення змагань («олімпійська», або з прямим вибуванням, «з утішанням», відбірково-колова) та їхнього рівня. В усіх видах зброї кожні змагання мають коефіцієнт від «0,50» до «4,00» [11].

Бокс. Основними критеріями олімпійського відбору спортсменів є достатній міжнародний досвід та високий особистий рейтинг в світовій класифікації Міжнародної асоціації боксу (AIBA) [2]. У складі команди має бути 60 % спортсменів, які стали переможцями або фіналістами чемпіонатів світу та Європи. Іншими критеріями є такі: особистий результат, продемонстрований на чемпіонаті України, стабільність виступів на міжнародних змаганнях, результати особистих зустрічей з найсильнішими боксерами світу.

Дзюдо. Формування штатної збірної команди з дзюдо передбачає урахування результатів спортсменів в олімпійському циклі 2013-2016 рр. (як дорослих так і молодіжних) та їх перспектив на олімпійський цикл 2017-2020. При визначенні кандидатів до збірної враховується їхній міжнародний змагальний досвід, рівень спеціальної та загальної підготовки, функціональні резерви, планомірність та динаміку зростання результатів [13]. Для включення до основного складу збірної команди України з дзюдо спортсмени повинні завоювати певні місця на таких турнірах: на Іграх Олімпіади, чемпіонаті світу – 1-7 місце; на чемпіонаті Європи – 1-5 місце (в особистому заліку), 1-3 місце (в командному заліку); на Кубку світу або Європи – 1-3 місце; на чемпіонаті України – 1-5 місце тощо. Вагомими аспектами є конкурентоспроможність спортсменів на внутрішніх та міжнародних змаганнях, а також їхня здатність якомога швидше адаптуватися до нових правил та умов ведення боротьби відповідно до внесених Міжнародною федерацією дзюдо змін до правил змагань [13].

Боротьба. Як і в інших видах олімпійських спортивних єдиноборств, основними критеріями для включення до стартового складу олімпійської збірної з вільної та греко-римської боротьби є результати участі у відбіркових та контрольних змаганнях [14, 15]. Перелік основних відбіркових змагань для участі в Іграх Олімпіади включає ліцензійний чемпіонат світу 2019 р., європейський відбірковий турнір 2020 р., два всесвітні відбіркові турніри 2020 р. Окрім них, спортсмени-кандидати на участь в Іграх Олімпіади зобов'язані взяти участь у Київському міжнародному турнірі 2020 р. та чемпіонаті України 2020 р. У разі виникнення суперечок за рішенням тренерської ради претенденти повинні взяти участь у міжнародному турнірі в одній ваговій категорії. Переможець турніру або

особистого поєдинку зараховується до стартового складу олімпійської збірної команди. У випадку однакової позиції у національному рейтингу перевага надається спортсменові, які вибором олімпійську ліцензію. Склад олімпійської збірної команди з вільної боротьби оголошується тренерською радою за 45 днів до початку Ігор XXXII Олімпіади 2020 р. у м. Токіо з урахуванням результатів, продемонстрованих спортсменом на основних відбіркових змаганнях протягом року, а також на чемпіонаті Європи; досвіду участі спортсмена у міжнародних змаганнях; стабільності та надійності участі у чемпіонатах Європи та світу [14, 15].

Тхеквондо ВТФ. Відбір спортсменів передбачає врахування спортивних результатів на головних офіційних змаганнях (серії відбіркових змагань) та динаміки їх зростання, ефективного арсеналу техніко-тактичних дій, реалізованих в змаганнях будь-якого рівня, відповідності рівню модельних характеристик різних сторін підготовленості, виконання планів участі в змаганнях і тренувальних навантажень. Підкреслюється важливість здобуття кожним спортсменом протягом 2017-2020 рр. максимальної кількості очків на рейтингових змаганнях. До останніх належать турніри, включені до Єдиного календарного плану змагань Міністерства молоді та спорту України та Федерації тхеквондо України, календарів Всесвітньої федерації та Європейської спілки. При цьому всі спортсмени збірної команди України повинні бути учасниками не менш ніж одного міжнародного змагання на рік та навчально-тренувальних зборів у складі збірної команди України [16].

Так само як у фехтуванні, у тхеквондо ВТФ відбір до національної олімпійської збірної команди складається з кількох етапів: I етап (2017 р.), II етап (2018 р.), III етап (2019 р.), IV етап (2020 р.). Кількість спортсменів-кандидатів на кожному з них зменшується відповідно до національного рейтингу [16].

Обговорення отриманих результатів. На підставі аналізу цільових комплексних програм підготовки спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України на участь в Іграх XXXII Олімпіади 2020 р. у м. Токіо (Японія) встановлено, що більшість положень систем відбору є схожими [8, 12, 13, 14, 16]. Спільними критеріями є динаміка результатів, стабільність та надійність виступів на міжнародних змаганнях, конкурентоспроможність та результати особистих поєдинків з головними суперниками. При цьому відбір до стартового складу команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу складається з кількох етапів, на кожному з яких визначається різна кількість спортсменів-кандидатів до національної збірної команди (з наближенням року проведення

чергових Ігор Олімпіади кількість кандидатів пропорційно зменшується).

Відмінності у системах відбору полягають у механізмах визначення стартових складів команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу. У більшості з них відбір до стартового складу команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу здійснюється на підставі національного рейтингу. Іншими умовами включення до команди є демонстрація певного результату (місце на конкретному турнірі), позиція у світовому рейтингу, завоювання олімпійської ліцензії.

Особливістю усіх систем національного відбору у сучасних олімпійських спортивних єдиноборствах є те, що спортсменові потрібно максимально реалізувати власний потенціал практично на кожних змаганнях упродовж річного макроциклу, оскільки від цього залежить перспектива його включення до стартового складу національної збірної команди на головних змаганнях. Враховуючи те, що адаптаційні можливості організму є лімітованими, важливого значення набуває визначення доцільності виступу спортсмена у конкретному турнірі з урахуванням його позиції у національному та світовому рейтингах, та інших умов, які регламентують його включення до стартового складу. Це, своєю чергою, дає підстави для формування тактики проходження серії турнірів, притаманної для конкретного спортсмена.

Заклучення. Системи відбору кандидатів у національну збірну команду України зі спортивних єдиноборств та для участі в Іграх Олімпіади формуються відповідними національними федераціями та затверджуються Міністерством молоді та спорту України у вигляді окремого документу та у складі цільових комплексних програм підготовки на черговий чотирирічний (олімпійський) цикл.

Особливості систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіад здебільшого схожі. Спільними критеріями, за якими спортсмени можуть бути відібраними до команди, є динаміка результатів, стабільність та надійність виступів на міжнародних змаганнях, конкурентоспроможність та результати особистих поєдинків з головними суперниками. Основні відмінності полягають у механізмах визначення стартових складів команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу (демонстрація певного результату або завоювання місця на конкретному турнірі, позиція у світовому рейтингу, здобуття олімпійської ліцензії).

Перспективи подальших досліджень передбачають аналіз тактики проходження спортсменом серії турнірів відповідно до сучасних тенденцій розвитку олімпійських спортивних єдиноборств.

References

1. Platonov VN. *Sistema podgotovki sportsmenov v olimpiyskom sporte. Obshchaya teoriya i ee prakticheskie prilozheniya* [The system of preparation of athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications]. Textbook for trainers. In 2 books. Kiev: Olympus Lit; 2015. 1: 350-400. [Russian]
2. Calmet M, Pierantozzi E, Sterkowicz S, Takito MY, Franchini E. Judo rules: searching for a wind of changes. *Journal International Journal of Performance Analysis in Sport*. 2017; 17(6). doi: 10.1080/24748668.2017.1405612
3. Prystupa Ye, Briskin Yu, Palatnyy A, Pityn M. Rozvitok ta stanovlennya sportivnikh yedinoborstv u programakh Igor Olimpiad suchasnosti [Development and formation of martial arts in the programs of the Olympics of the present]. *Physical activity, health and sports*. 2017; 1(27): 3-19 [Ukrainian]
4. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrayini. Tsilova kompleksna programa pidgotovki natsionalnoyi zbirnoyi komandi Ukrayini z dzyudo na uchast v Igrakh XXXII Olimpiadi 2020 roku u m. Tokio (Yaponiya) na 2017–2020 roki [Target comprehensive training program of the national team of Ukraine in judo to participate in the Games of the XXXII Olympiad 2020 in Tokyo (Japan) for 2017-2020]. 2017. [Internet]. Available from: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/3196>. [Ukrainian]
5. Cynarski WJ, Lee-Barron J. Philosophies of martial arts and their pedagogical consequences. Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*. 2014; 14(1): 11-19. [Polish]. doi: 10.14589/ido.14.1.2
6. Johnson JA, Ha P. Elucidating pedagogical objectives for combat systems, martial arts, and combat sports. Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*. 2017; 15(4): 65-74. doi: 10.14589/ido.15.4.9
7. Oh HJ. Taekwondo Instructional and Assessment Strategies in Authentic Settings. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*. 2014; 85(1): 36-42. doi: 10.1080/07303084.2014.857552
8. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Tsilova kompleksna prohrama pidhotovky sportsmeniv-kandydativ do zbirnoi komandy Ukrainy z fekhturnannya na uchast v Igrakh XXXII Olimpiady 2020 r. u m. Tokio (Yaponiya) [Target complex program for training athletes-candidates for the national fencing team of Ukraine to participate in the XXXII Olympic Games 2020 in Tokyo (Japan)]. 2017. [Internet]. Available from: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/10/12/3/CKP_fehtyvannya_.PDF. [Ukrainian].
9. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Kontseptsiya pidhotovky, vidboru ta uchasti sportsmeniv Ukrainy v Igrakh XXXI Olimpiady 2016 r. u m. Rio-de-Zhaneyro (Brazyliya) [The concept of training, selection and participation of athletes of Ukraine in the Games of the XXXI Olympiad 2016 in Rio de Janeiro (Brazil)]. [Internet]. 2017. Available from: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/03/29/42/Koncepciya_Tokio.pdf. [Ukrainian]
10. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Kontseptsiya pidhotovky sportsmeniv Ukrainy do Ihor XXXII Olimpiady 2020 roku u m. Tokio (Yaponiya) [The concept of training athletes of Ukraine for the Games of the XXXII Olympiad 2020 in Tokyo (Japan)] [Internet]. 2017. Available from: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/03/29/42/Koncepciya_Tokio.pdf. [Ukrainian]
11. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Bazovi tablytsi zaokhochuvalnykh ochok za uchast u zmahannyakh do Systemy vidboru sportsmeniv u zbirnu komandu Ukrainy y formuvannya sportyvnykh delehatsiy dlya uchasti v mizhnarodnykh zmahannyakh [Basic tables of incentive points for participation in competitions in the System of selection of athletes to the national team of Ukraine and formation of sports delegations for participation in international competitions]. [Internet]. 2017. Available from: http://nffu.org.ua/images/letters_nffu/kalendar-2019-2020.pdf. [Ukrainian]
12. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Tsilova kompleksna prohrama pidhotovky sportsmeniv-kandydativ do zbirnoi komandy Ukrainy z boksu (choloviky) na uchast v Igrakh XXXII Olimpiady 2020 r. u m. Tokio (Yaponiya) [Targeted complex program for training athletes-candidates for the national boxing team of Ukraine (men) to participate in the Games of the XXXII Olympiad 2020 in Tokyo (Japan)]. [Internet]. 2017. Available from: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/32562>. [Ukrainian]
13. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Tsilova kompleksna prohrama pidhotovky sportsmeniv-kandydativ do zbirnoi komandy Ukrainy z dzyudo na uchast v Igrakh XXXII Olimpiady 2020 r. u m. Tokio (Yaponiya) [Targeted complex program for training athletes-candidates for the national team of Ukraine in judo to participate in the Games of the XXXII Olympiad 2020 in Tokyo (Japan)]. [Internet]. 2017. Available from: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/31964>. [Ukrainian]
14. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Tsilova kompleksna prohrama pidhotovky sportsmeniv-kandydativ do zbirnoi komandy Ukrainy z borotby vilnoi (choloviky) na uchast v Igrakh XXXII Olimpiady 2020 r. u m. Tokio (Yaponiya) [Targeted complex program for training athletes-candidates for the national team of Ukraine in free-style wrestling (men) to participate in the Games of the XXXII Olympiad 2020 in Tokyo (Japan)]. [Internet]. 2017. Available from: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/31822>. [Ukrainian]
15. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Tsilova kompleksna prohrama pidhotovky sportsmeniv-kandydativ do zbirnoi komandy Ukrainy z borotby hreko-rymskoi na uchast v Igrakh XXXII Olimpiady 2020 r. u m. Tokio (Yaponiya) [Targeted complex program of training athletes-candidates for the national team of Ukraine in Greco-

Roman wrestling to participate in the XXXII Olympic Games 2020 in Tokyo (Japan)]. [Internet]. 2017. Available from: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/31480>. [Ukrainian]

16. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Tsilova kompleksna prohrama pidhotovky sportsmeniv-kandydativ do zbirnoi komandy Ukrainy z tkhekvondo (VTF) na uchast v Ihrakh XXXII Olimpiady 2020 r. u m. Tokio (Yaponiya) [Targeted complex program for training athletes-candidates for the national team of Ukraine in taekwondo (WTF) to participate in the Games of the XXXII Olympiad 2020 in Tokyo (Japan)]. [Internet]. 2017. Available from: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/31669>. [Ukrainian]

УДК 796.015.136:796.85

**ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМ ОТБОРА СПОРТСМЕНОВ-КАНДИДАТОВ
В НАЦИОНАЛЬНУЮ СБОРНУЮ КОМАНДУ УКРАИНЫ
ДЛЯ УЧАСТИЯ В ИГРАХ ОЛИМПИАД
(НА ПРИМЕРЕ СПОРТИВНЫХ ЕДИНОБОРСТВ)**

***Задорожная О. Р., Брискин Ю. А., Питын М. П.,
Вовк И. В., Пестерников В. В.***

Резюме. Статья посвящена анализу особенностей систем отбора спортсменов-кандидатов в национальную сборную команду Украины для участия в Играх Олимпиад (на примере спортивных единоборств). Актуальность работы обусловлена необходимостью разработки и внедрения современной модели олимпийской подготовки в единоборствах, которая позволила бы спортсменам составить достойную конкуренцию на международной арене.

Цель исследования – определить особенности действующих систем отбора спортсменов-кандидатов в национальную сборную команду Украины для участия в Играх Олимпиад (на примере спортивных единоборств).

Теоретический анализ, обобщение данных литературы и сети Интернет, документальный метод позволили выявить тенденции развития современных олимпийских спортивных единоборств и проанализировать системы отбора, регламентирующих включения спортсменов Украины в стартовый состав участников на Играх Олимпиады в современных спортивных единоборствах (фехтовании, боксе, вольной и греко-римский борьбе, дзюдо, тхэквондо, каратэ).

Большинство положений систем отбора спортсменов-кандидатов в национальную сборную команду Украины для участия в Играх Олимпиады похоже. В большинстве спортивных единоборств отбор осуществляется на основе анализа выступлений атлетов на национальных и международных соревнованиях, конкурентоспособности и результатов личных поединков с основными соперниками, которые будут участвовать в Играх Олимпиады. Отбор в стартовый состав команды на главных соревнованиях сезона или четырехлетнего олимпийского цикла состоит из нескольких этапов, на каждом из которых определяется разное количество спортсменов-кандидатов в национальную сборную команду. С приближением года проведения очередных Игр Олимпиады количество кандидатов пропорционально уменьшается.

Различия в системах отбора заключаются в механизмах определения стартовых составов команды на главных соревнованиях сезона или четырехлетнего олимпийского цикла (демонстрация определенного результата или завоевания места на конкретном турнире, позиция в мировом рейтинге, получение олимпийской лицензии).

Ключевые слова: атлеты, олимпийская арена, критерии, этапы.

UDC 796.015.136:796.85

**Features of the Selection Systems for Athletes-Candidates
to the Ukrainian National Team for Participation in the Olympic Games
(on the Example of Combat Sports)**

***Zadorozhna O., Briskin Yu., Pityn M.,
Vovk I., Pesternikov V.***

Abstract. The article presents the analysis of the peculiarities of the selection systems for athletes-candidates to the Ukrainian national team for participation in the Olympic Games (on the example of combat sports). The urgency of the work is due to the need to develop and implement a modern model of Olympic training in combat sports, which would allow the athletes to compete successfully in the international arena.

The purpose of the study was to determine the features of the current selection systems for athletes-candidates to the Ukrainian national team to participate in the Olympic Games (on the example of combat sports).

Material and methods. Theoretical analysis, generalization of literature and Internet data, documentary method allowed to identify trends in modern Olympic combat sports and analyze the selection systems governing the inclusion of Ukrainian athletes in the starting lineup of participants in the Olympic Games in modern combat sports (fencing, boxing, Free and Greco-Roman wrestling, judo, taekwondo, karate).

Results and discussion. Most of the provisions of the selection systems for athletes-candidates to the Ukrainian national team to participate in the Olympic Games are similar. In most combat sports, selection is based on an analysis of the performances of athletes in national and international competitions, competitiveness and the results of personal fights with major rivals who will participate in the Olympic Games. Selection for the starting lineup of the team at the main competitions of the season or four-year Olympic cycle consists of several stages, each of which determines a different number of athletes-candidates for the national team. As the year of the next Olympic Games approaches, the number of candidates is decreasing proportionally. The peculiarity of all systems of national selection in modern Olympic combat sports is that the athlete needs to realize his (her) potential in almost every competition during the annual macrocycle, as it depends on the prospect of his inclusion in the starting lineup of the national team at major competitions. Taking into account the fact that the body's adaptive capabilities are limited, it is important to determine the appropriateness of the athlete's performance in a particular tournament, taking into account his (her) position in national and world rankings, and other conditions governing its inclusion in the starting lineup.

Conclusion. Differences in the selection systems are the mechanisms for determining the starting lineups of the team in the main competitions of the season or four-year Olympic cycle (demonstration of a certain result or winning a place in a particular tournament, position in the world rankings, obtaining an Olympic license).

Keywords: athletes, Olympic arena, criteria, stages.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 25.08.2020 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування